

EGY KÖNYV A LÁTHATÓ ÉS LÁTHATATLAN VILÁGOKRÓL,

AVAGY 500 OLDAL VILÁGUNK LÁTHATÓVÁ TÉTELÉRE

Kinek íródott, a 2002-ben és 2013-ban – kiegészítve – megjelent könyv, most már szinte 500 (497) oldalon? Azért kérdezem, hogy kinek, mert anynyi mindent meg lehet tudni belőle, s a közlések olyan technikájúak, hogy az már-már a szépirodalommal vetekedve katartikus. Márpedig ebből a könyvből az ember magáról, a saját környezetéről, jelenéről és jövőjéről szerez tudást. És ki szeretné feketén-fehéren látni sokoldalú kiszolgáltatottságát, mindennek kitettségét a háborúig és a környezeti katasztrófaig menően? Márpedig ezek is bekövetkezhetnének a könyv lehetőség-leltára szerint. De tovább megyek: belőle a gazdagok, ha elolvásnák, megtudhatnák, hogy a szegények mennyire szegények (nagyon). És még az az érzés is hatalmába keríthetné őket, hogy hiszen ezek a szegények még veszélyesebbek is rájuk nézve, mint amilyenek, s mint amilyenek érzik is őket – tehetetlenségükben vagy annak tudatában.

A szegények, ha a könyvet olvasnák – ugyanis az a gazdagság olyan pazar kelléktárát ismerteti meg – nem maradnának ellenérzelmek nélkül.

Ez merül fel az első néhány nap olvasása közben az emberben, amikor érzékeli már a könyv informatív gazdagságát, rendszerét és rendjét, amikor olvassa a látható világ tényeit és a láthatatlanok valósággá vagy a jövő valóságává írt képeit, aztán pedig következik az olvasóra: az *egy könyv által a tisztánlátás öröme, az eligazodni tudás gyönyöre*. És ezt az élményt Kapitányék már a legfiatalabb koruktól biztosítani tudták – akkor még baráti és ahhoz hasonlóan szűk ismeretségi körökben, ma már tanítványi tágasságban –, mert már akkor jellemezte őket az az értékrend, amely sajátjuk ma is, s az a ritka felkészültség, nagy tudásanyag, aminek következtében az értelmezett világban minden fontosat közölnek, s minden mellékset zárójelbe tesznek. Ahogy ez nekem

még első utazásaik utáni, vetített képes beszámolóikból, előadásaikból ismertté válhatott.

A könyv első fejezete foglalkozik a szegénység és gazdagság presztízsjeleinek változásaival, s rögtön utána következnek az ezredforduló környéki ember félelmei, szorongásai, egészség- és természetkultusza, a gasztronómia és a test felértékelődésével, majd a lakásmódok mint a *társadalmi-kulturális folyamatok szimbolikus tükré*. A könyv közepén kerül sor az ünnepek, a játékok értelmezésére, majd következik a családformák, a férfi és női szerepek átalakulása az ezredforduló előtt és után. Az identitások és határelmosódások fejezetet követik – előbb az időben, majd a térben bemutatható modellek, amelyek felé az érdeklődés fordul, majd a jellegzetes magatartásformák és ezek változása a tömegkommunikációban, a művészet jellegzetességei a 90-es években és 2000 után, s végül egy összegzés, amelyből kiolvasható: mi mindent hozott, alakított át a kilencvenes évtized és a harmadik évezred eleje, merre tart a világ.

Kapitány Ágnes és Gábor könyve világhépelemzés. Azért egészítették ki 2000-ben írt könyvüket, mert a kor szimbolikus folyamatait követik nyomon, figyelembe véve hatásokat és hatásváltozásokat, tendenciák feltárására vállalkozva. Jelenelemzésük – jelenségek összegyűjtésével, rendszerezésével, szembesítésével – feltárja a „bennünk megnyilvánuló, mélyben zajló folyamatokat”.

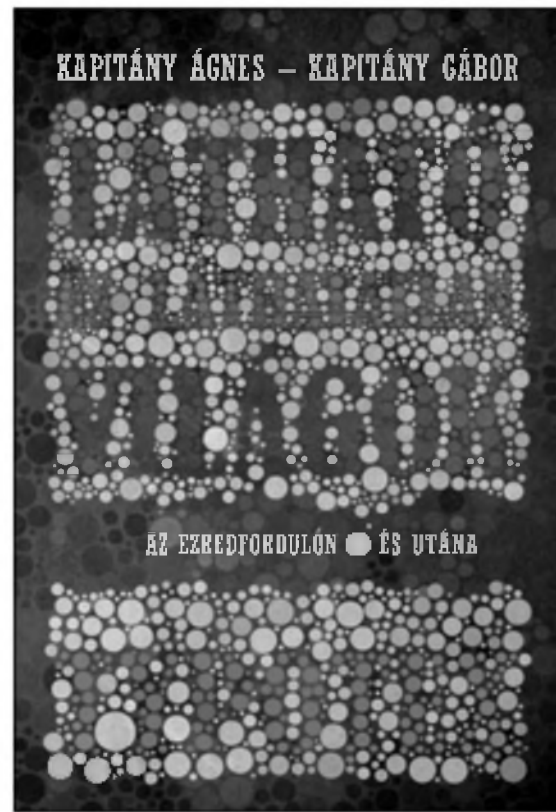
„...valószínűnek látszik, hogy – ma még meghatározhatatlan formában – történelmileg viszonylag rövid idő alatt a szellemi megújulás valamilyen (vallási, evilági, vagy a kettőt egyesítő) mozgalmá fog végigfutni a világon. Ennek valószínűsége ugyanis háromszo-

rosan is „benne van”, benne volt már a kilencvenes évek jelenségeiben. Benne van a hithiány, a perspektíva hiány, a jövőhiány, márpedig az emberiség nem tud több nemzedéken át e nélkül élni, a hitekben csalódó, hitekkel kudarcot valló nemzedékeket inkább a szkepszis vezeti; gyermekeik még hit nélkül nevelkedve jelenorientált, gyakorlatias szemlélettel vihetik tovább a világot; de a következő, harmadik nemzedéknek már ez sem marad, s a vákuum, a hiány egyre követelőbben megnyitja (legalábbis megnyithatja) az embereket az (új) hitek befogadása felé. A másik, ami ebbe az irányba mutat, az éppen a végtudat. Ha valami lezárul, valami új is kezdődik, s hiszen már jó néhány éve hirdetik is, hogy már meg is kezdődött. ... S a harmadik, ami a 90-es években ezt a szellemi megújulást igéri, az éppen a kilencvenes évek világának eklektikus jellege, minden határt ösztönös polifóniája. A nagy új hitek születését mindig ez előzi meg, éppen ez a polifónia teszi lehetővé azt, hogy az az irányzat, amely megtalálja a szin-

tézis kulcsát, mindezeket az elemeket valamilyen új, az emberi gondolkodást és fejlődést aztán évszázadokig, évezredekig termékenyítő rendszerré szervezze össze. Egy ilyen új irányzat megszületése a közeljövőben tehát háromszorosan is valószínű. Így hát a sötét huszadik századot lezáró évtized múltán az évtized kutatója – s ez érvényes még a huszonegyedik század első évtizede után is – bizakodással mondhatja (a tizenkilencedik század patetikus stílusában): Fel hát a huszonegyedik századba...” ...

Kapitány Ágnes és Gábor könyve tehát azoknak íródott, akik arra készülnek (egyetemisták), és arra hivatottak (a társadalom folyamatait befolyásolni képesek és készek), hogy valóságismeret alapján vitálissá tenni segítsék a társadalmat.

Kapitány Ágnes és Kapitány Gábor: Látható és láthatatlan világok az ezredfordulón és utána (Typotex Kiadó, 2013)

KAPITÁNY ÁGNES (1953) és KAPITÁNY GÁBOR (1948) az ELTE BTK elvégzése után a Művelődéskutató Intézet, majd 1992-től az MTA Szociológiai Kutatóintézet tudományos főmunkatársai, 2004-től tudományos tanácsadói. Mindketten az MTA doktorai (2004). 1980 óta több egyetemen tartottak kurzusokat, jelenleg a MOME oktatói, Kapitány Ágnes egyetemi tanári, Kapitány Gábor egyetemi magántanári minőségben. Kutatási (és oktatási) területük a kulturális antropológia (saját társadalom kulturális antropológiája, vizuális antropológia) és a szociológia (értékszociológia, kultúraszociológia), illetve a szemiotika (szimbólumkutatás). E témákban eddig több mint 20 könyvük és több mint 100 cikkük, tanulmányuk jelent meg. Részt vettek több nemzetközi kutatásban, konferencián, eredményeik egy részét angol, német, francia kötetekben és folyóiratokban publikálták. Tagjai a Magyar Szociológiai Társaságnak, a Magyar Politikatudományi Társaságnak, a Tőkei Ferenc Társaságnak, az MTA Szemiotikai Munkabizottságának, alapító tagjai a Magyar Kulturális Antropológiai Társaságnak és a Magyar Szemiotikai Társaságnak. Kapitány Gábor alelnöke a Magyar Kulturális Antropológiai Társaságnak, mindketten választmányi tagjai a Magyar Szemiotikai Társaságnak. *Főbb műveik:* Értérendszeink, Kossuth, Bp. 1983; Vonzalmaink és választásaink mélyszerkezete, Kossuth, 1989; Intézménymimika, VITA, 1989; Értékválasztás (A választási pártműsorok elemzése), Művelődéskutató Intézet, 1990; Rejtjelek, INTERART-Szoroban, 1993; Értékválasztás, 1994. Friedrich Naumann Stiftung – Societas, 1994; Rejtjelek – 2., Kossuth, 1995; Szerk.: „Jelbeszéd az életünk” (A szimbolizáció története és kutatásának módszerei), Osiris-Századvég, 1995; Kultúrák találkozása – kultúráváltás, „Átiratok”, Savaria University Press, Szombathely, 1996; Értékválasztás, 1998. (A választási kampányműsorok szimbolikus és értéküzenetei). Új Mandátum, Bp. 1998; Látható és láthatatlan világok az ezredfordulón, Új Mandátum, Bp. 2000; Beszélő házak, Kossuth, Bp. 2000; Szerk.: Jelbeszéd az életünk 2., Osiris, Bp. 2002; Magyarság-szimbólumok, Európai Folklor Intézet, Bp. 2002. (3. bővített kiadás); Értékválasztás 2002., Új Mandátum, Bp. 2003; Tárgyak szimbolikája, Új Mandátum, Bp. 2005; A tömegkommunikáció szimbolikus üzenetei. (Kommunikáció, demokrácia, média), Dialóg Campus – Sajtóház Kiadó [Studia Mediorum-sorozat], Bp. 2006; Intézménymimika 2., Új Mandátum, Bp. 2006; Túlélési stratégiák (Társadalmi adaptációs módok). Kossuth, Bp. 2007; Symbolic Elements of Everyday Culture, {Studies in Sociology/Szociológiai Tanulmányok 2012/2} MTA TK SZI/Institute of Sciences, Centre for Social Sciences, Hungarian Academy of Sciences, Budapest, 2012, e-book: http://www.socio.mta.hu/dynamic/st_soc_3_kapitany.pdf; Látható és láthatatlan világok az ezredfordulón és utána, Typotex, Budapest, 2013; A szellemi termelési mód, Kossuth, Budapest, 2013.